

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יד, תשכ"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

עמ' 254 : "לא כל הזקנים חכמים הם כשלמה".

נראה, שקבע אחד-העם דפוס לשון זה עפ"י שבת קנב
ע"א: תלמידי חכמים — כל זמן שמזקינין חכמה נתוספת
בהם... ועמי הארץ — כל זמן שמזקינין טפשות ניתוספת
בהם...

עמ' 258 : "דלותו החומרית תגרור אחריה גם דלות רוחנית".
בוזהר (שמות צ"ג): "אין עני אלא מן התורה ומן
המצוות, דעותרא דבר-נש אורייתא ומצוות". אך "כל אדם
שיש בו דעה לסוף מתעשר" (סנהד' צב ע"א).
או: "מתוך שמתחכם — מתעשר" (בבא בתרא כה ע"ב).
ובס' מראה המוסר (לאולמא ז' גינצבורג, זולצבאך,
1733, דף ו' ע"ב): "אדם בלי כסף ומטבע — לכסיל ייחשב
וחסר דעה".

"לבעל המאה — הדעה" (אמרה עממית. מ' סמבטיון,
מימרוך, עמ' 73). ורק אצל ש"ע עגנון: "דעה בלא מעות
אינה שוה כלום". וכבר אמר כך החכם מכל אדם: "חכמת
המסכן בזויה" (קהלת ט, טז).

לעניין "חתיכה"

מר יעקב דוד אברמסקי מעיר לנו על הביטוי
"חתיכה ופסיפס", הנמצא בדברי חז"ל במדרשם בספרי על "אנשים
חכמים וידועים".

הביטוי נדון במאמריהם של אברהם ביכלר (REJ, כרך 42, עמ'
211—219) ושל י"ג אפשטיין (תרביץ כרך ח', עמ' 378). לדעת ביכלר
ענינו מלשון חיתוך הדין, גזר דין. לדעת אפשטיין ענינו אנשים

מושלמים, מדוקצעים ומוחלקים, כלומר נאים בחיצוניותם ובפנימיותם.
 ועי' על כך בספרו של ש' ליברמן, יחנים ויוחנות בארץ ישראל,
 עמ' 57, 142, ובמאמריהם של י"ד אברמסקי הנ"ל ב"חירות" מיום ב"ד
 בשבט תשי"ח, ושל חיים לשם, שם יום א' באדר תשי"ח.
 מר יונה דוד מעיר, כי צמד המלים חתין, חתיכה הוכנס
 ראשונה לשירה העברית ע"י יונתן רטוש בספר שיריו "צלע"
 (יצא ע"י אגודת הסופרים ליד "דביר"). וז"ל: ברוך שחלק אהבתו /
 ושעתו / לחתיכים וחתיכות / בשר ודם! (עמ' 120).

ועוד על ה"טובע"

(עי' קונטרסים ק"ל, קל"ג, קל"ה—קל"ז)

מר ראובן מירקין מעיר לנו, כי הנוסח "הטובע בשיבולת"
 יאחז גם בראש שיבולת" — מעין הנוסח שמביא מר אשכנזי מן
 האוסף של סביוב — נמצא באיגרתו של ק"ז וויסאצקי אל פרץ
 סמולנסקין ב"השחר" תרמ"ה, חוב' ו'.

בעל הלקט "ומי במים" ("לשונונו לעם" קוני' ק"ל), מר ישראל
 הורוביץ, שלח לנו פתגמים נוספים לעניין זה:

כי שיבולת תלאות שטפתני, וידי אחזה בחות, ואת נפשי לא
 הצלתי (אברהם מאפו, "עיס צכוע", עמ' רע"ג).

אבל הטובע בים, יאמר משל המוני, יאחז אפילו בחודה של
 חרב (ש"ל בלאנק, "בשעת חירום", עמ' 28).